

in te voegen: Estland, Letland en Litauen die in de periode tussen de twee wereldoorlogen onafhankelijke republieken waren geweest en die hij in de periode van zijn bondgenootschap met Hitler (augustus '39-juni '41) al eens had bezet; de oostelijke helft van Polen, eeuwenlang omstreden gebied dat de jonge Sowjetstaat in '20 had moeten afstaan maar krachtens een geheim protocol bij het bondgenootschapsverdrag met Hitler had kunnen herbezetten; de Karpatho-Oekraïne die men als deel van de Oekraïne kon beschouwen, en Bessarabië en de noordelijke helft van de Boekowina – twee gebieden die na de Eerste Wereldoorlog deel van Roemenië waren geworden en die Stalin ook al in de periode van zijn bondgenootschap met Hitler weer aan Rusland had getrokken; dan, in het Verre Oosten, de Koerilen-eilanden en de zuidelijke helft van Sachalin die Rusland na de Russisch-Japanse oorlog (1904-05) aan Japan had moeten afstaan.

Maar Stalins ambities gingen nog verder.

In november '40 had zijn minister van buitenlandse zaken, Molotow, tijdens besprekingen in Berlijn met Hitler en von Ribbentrop, de Duitse minister van buitenlandse zaken, duidelijk gemaakt dat Finland en Bulgarije geheel in de Russische belangensfeer moesten komen te liggen, dat de Sowjet-Unie bases moest krijgen aan de Dardanellen en dat Zweden en Denemarken voortaan als een soort Russisch 'voorterrein' beschouwd moesten worden. Enkele maanden later, begin '41, zei Molotows onderminister, Wisjinski, tegen de Joegoslavische gezant in Moskou dat het Rode Leger na afloop van de oorlog onder alle omstandigheden Roemenië en Hongarije zou bezetten. Een duidelijk patroon bleek uit die uitlatingen nog niet; dat kon eind '40 en begin '41 ook nauwelijks worden aangegeven: het was in het perspectief van Moskou volmaakt onzeker hoe de Tweede Wereldoorlog zou aflopen.

Aan die ontwikkeling behoefde eind '42, toen de Duitsers bij Stalingrad een formidabele nederlaag hadden geleden, in Noord-Afrika het tij was gekeerd en Japan duidelijk in het defensief was gedrongen, nauwelijks meer getwijfeld te worden: alles wees er op dat Duitsland, Italië en Japan de oorlog zouden verliezen en dat, wat Europa betrof, het Rode Leger in het verdere verloop van die oorlog de Russische grenzen ver zou overschrijden. Dat bood nieuwe mogelijkheden: mogelijkheden namelijk om, in beginsel, overal waar het Rode Leger ter plaatse de enige militaire machtsfactor van betekenis zou zijn, te bevorderen dat de Sowjet-Unie zou worden beschermd door een voorterrein van staten die, formeel onafhankelijk, in werkelijkheid Russische satellieten zouden zijn doordat 'inheemse' communisten die Stalin als hun grote leidsman